

IES MARIA SARMIENTO

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

XEOGRAFÍA E HISTORIA

SEGUNDO DE EDUCACIÓN SECUNDARIA OBRIGATORIA

ANO ACADÉMICO: 2018/19

ÍNDICE

1. GLOSARIO	
2. CONTEXTO.....	
• Centro.....	
• Alumnado:.....	
• Obxectivos (adaptados ao contexto do centro e do alumnado).....	
3. SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN.....	
4. RELACIONAR ASPECTOS CURRICULARES PARA CADA UNIDADE / PROXECTO / TEMA	
5. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE	
6. METODOLOXÍA.....	
• Outras decisións metodolóxicas	
7. AVALIACIÓN	
Avaliación inicial	
Acreditación de coñecementos previos [Só 2º bacharelato, se procede]	
Avaliación continua	
Avaliación final [Só para ESO e bacharelato].....	
Avaliación extraordinaria [Só para ESO e bacharelato].....	
Recuperación e avaliación de pendentes [Só para ESO e bacharelato]	
8. AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINO E DA PRÁCTICA DOCENTE.....	
Indicadores de logro do proceso de ensino	
Indicadores de logro da práctica docente.....	
9. AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA	
10. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE	
Medidas ordinarias e extraordinarias	
11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES	
12. REFERENCIAS NORMATIVAS.....	

1. GLOSARIO

Desenvolvemento curricular	2ª nivel de planificación curricular. Inclúese no PE.
Programacións didácticas	3º nivel de planificación. Realizada polos departamentos didácticos.
Programación de aula	4º nivel de planificación. Realizada polo profesorado.
Programación didáctica	Instrumento de planificación curricular específico de cada área que pretende ordenar o proceso de ensino - aprendizaxe do alumnado. Debe responder a estas cuestións: 1. Que, cando e como ensinar / 2. Que, cando e como avaliar / 3. Como atender á diversidade.
Cráterios de avaliación	Referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado. Describen aquilo que se quere valorar e que o alumnado debe lograr, tanto en coñecementos coma en competencias. Responden ao que se pretende conseguir en cada disciplina (art. 2.3. do Decreto 86/2015).
Estándares de aprendizaxe	Especificacións dos criterios de avaliación que permiten definir os resultados de aprendizaxe e que concretan o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer en cada disciplina. Deben ser observables, medibles e avaliábles, e permitir graduar o rendemento ou o logro alcanzado.
Criterios de cualificación	
Indicadores de logro	Son especificacións dos estándares para graduar o seu nivel de adquisición. Forman parte dos criterios de cualificación de dito estándar. O instrumento máis idóneo para identificar esa graduación sería a rúbrica (art. 7.4 da Orde ECD 65/2015, BOE 29/1/2015). O docente é o responsable da súa definición e posta en práctica.
Grao de consecución dun estándar	Serve para sinalar o grao mínimo de consecución esixible dun estándar para superar a materia (art. 13.3d da Resolución 27/7/2015). Canto maior sexa o grao esixido de consecución, máis importante se considera o estándar.
Cráterios de cualificación e instrumentos	Serven para ponderar “ o valor ” que se dá a cada estándar e a proporción que cada instrumento utilizado para avaliálo achega a ese valor.
Procedementos e instrumentos	
Rúbrica	Instrumento de avaliación que permite coñecer o grao de adquisición dunha aprendizaxe ou dunha competencia.
Portfolio	Achega de producións dun alumno/a.
OUTROS ASPECTOS	
Graduación dos estándares	Para identificar o progreso dos estándares ao longo dunha etapa.
Perfil de área	Conxunto de estándares de aprendizaxe avaliábles que ten unha área ou materia. Dado que os estándares de aprendizaxe avaliábles pónense en relación coas competencias, este perfil permitirá identificar aquelas competencias que se desenvolven a través desa área ou materia (art. 5.6 Orde ECD 65/2015). Son a referencia para a programación, a avaliación e o reforzo.
Perfil competencial	Conxunto de estándares de diferentes áreas relacionados coa mesma competencia clave (art. 5.7 Orde ECD 65/2015).

Avaliación das competencias	A avaliación do grao de adquisición das competencias debe estar integrada coa avaliación dos contidos , na medida en que ser competente supón mobilizar os coñecementos, destrezas, actitudes e valores (art. 7.3 da Orde ECD 65/2015).
Nivel de desempeño das competencias	Poderanse medir a través dos indicadores de logro, tales como rúbricas ou escalas de avaliación [...] que teñan en conta á atención á diversidade (art. 7.4 da Orde ECD/65/2015).
Tarefa	É a acción ou conxunto de accións orientadas á resolución dunha situación ou problema, nun contexto definido, combinando todos os saberes dispoñibles para elaborar un produto relevante. As tarefas integran actividades e exercicios.
Identificación de contidos e criterios	Exemplo: B1.1: B1: Bloque de contido / 1: Número de contido dun bloque.
Identificación de estándares	Exemplo: XHB1.1.2 XH: Abreviatura da área: Xeografía e Historia. B1. Bloque de contidos do que xorde o estándar. 1. Número do criterio de avaliación que orixina o estándar. 2. Número de estándar dun determinado criterio de avaliación.

No portal de Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria (<http://www.edu.xunta.es/portal/guiadalomce>) están dispoñibles, en formato doc e desagregados por áreas:

- Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.
- Decreto 105/2014, do 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia.
- A Orde do 15 de xullo de 2015 pola que se establece a relación de materias de libre configuración autonómica de elección para os centros docentes nas etapas de educación secundaria obrigatoria e bacharelato, e se regula o seu currículo e a súa oferta.

2. CONTEXTO

• Centro:

O I.E.S. María Sarmiento é un centro público dependente da Consellaría de Educación da Xunta de Galicia. O Centro está formado por cinco edificios máis un ximnasio e un polideportivo compartido co outro instituto do concello.

Está composto polos seguintes edificios:

- (a) EDIFICIO A: Administración do centro, sala de profesores, despachos dos cargos directivos e orientación, aulas de ESO e do ciclo de Administración, Informática, laboratorio de ciencias e aula de tecnoloxía.
- (b) EDIFICIO B: Biblioteca, aulas de informática, aulas de ESO e de FP Básica, laboratorio de física e química.
- (c) EDIFICIO C: Aulas de música e plástica, FP Básica de mantemento de vehículos e talleres dos ciclos de electricidade e de transporte e mantemento de vehículos.
- (d) EDIFICIO D: Aulas de ESO e BAC, talleres de soldadura e aula técnica, talleres de carrozaría e aula técnica.
- (e) EDIFICIO E: Aulas de bacharelato, FP Básica de Mantemento de vehículos, cociña e comedor escolar.

• Situación

O centro está situado no concello de Viveiro, que é un concello do norte da provincia de Lugo pertencente á Comarca da Mariña Occidental. O dito concello limita ao norte co mar Cantábrico, ao sur co concello de Ourense, ao este co de Xove e ao oeste co d'O Vicedo.

Segundo as cifras oficiais da poboación a 1 de xaneiro de 2017 (datos obtidos do Instituto Galego de Estatística) Viveiro tiña 15550 habitantes nesa data. É o terceiro concello con máis poboación da provincia de Lugo poer detrás de Lugo e Monforte de Lemos.

No tocante á situación socioeconómica do alumnado, dicir que a maioría das familias encadraríanse dentro da clase media. En canto á situación da residencia familiar predominan o alumnado que provén dos núcleos de poboación de Celeiro, Viveiro centro, Covas e o centro urbano d'O Vicedo, combinados cunha poboación moi rural diseminada polos concellos d'O Vicedo, Ourense, Muras e a parte sur do concello de Viveiro.

• Centros adscritos

- (a) CEIP de Celeiro
- (b) CEIP do Vicedo
- (c) CEIP Plurilingüe Santa Rita de Galdo

• Ensinanzas que oferta o centro no presente curso

Dentro do réxime xeral:

- (d) Educación Secundaria Obrigatoria cos dous Programas de Mellora da Aprendizaxe e Rendemento, un en 2º da ESO de dous anos académicos e outro en 3º da ESO dun ano académico.
- (e) Programas de Formación profesional básica de Mantemento de vehículos e de Servizos administrativos.
- (f) Ciclos formativos de grao medio: Xestión administrativa, Soldadura e caldeiraría, Instalacións eléctricas e automáticas, Carrozaría (só 2º curso porque para o vindeiro ano non se vai ofertar) e Electromecánica de vehículos automóviles.

- (g) Ciclos formativos de grao superior: Administración e finanzas, Automoción (só o 1º curso este ano porque é a primeira vez que se oferta) e Sistemas electrotécnicos e automatizados.
- (h) Bacharelatos nas modalidades de Ciencias, Humanidades e Ciencias Sociais.

Dentro do réxime de ensinanzas de adultos

- (a) ESA Nivel III, módulos I, II, III e IV
- (b) Ciclo formativo de Xestión administrativa modular
- (c) Bacharelatos nas modalidades de Ciencias e Ciencias Sociais.

2. Características singulares

- O centro dispón de comedor escolar.
- O alumnado dispón de transporte escolar.
- O número de alumnos supera os 750 estudantes no presente curso.

• Alumnado:

• Poboación inmigrante

No presente curso hai un total de 29 alumnas e alumnos con nacionalidade non española, repartidos da seguinte forma (datos a 1/11/2018):

Nacionalidade	Nº de estudantes
Alxeriana	2
Arxentina	1
Brasileira	5
Británica	1
Dominicana	8
Peruana	1
Portuguesa	2
Romanesa	7
Uruguaia	2

• Estatística de matrícula

Ensinanza	Quenda	Grup	Mullere	Home	Total
1º Ensinanza secundaria obrigatoria	Xornada	A	13	11	24
	Xornada	B	13	12	25
	Xornada	C	12	13	25
2º Ensinanza secundaria obrigatoria	Xornada	A	9	12	21
	Xornada	B	8	13	21
	Xornada	C	8	13	21
	Xornada	D	13	6	19
2º Ensinanza secundaria obrigatoria PMAR	Xornada	D	4	2	6
3º Ensinanza secundaria obrigatoria	Xornada	A	15	4	19

	Xornada	B	9	10	19
	Xornada	C	7	10	17
3º Ensinanza secundaria obrigatoria PMAR	Xornada	C	3	4	7
4º Ensinanza secundaria obrigatoria	Xornada	A	18	6	24
	Xornada	B	11	13	24
	Xornada	C	8	6	14
4º Ensinanza secundaria obrigatoria	Xornada	C	5	5	10
1º Bacharelato Ciencias	Xornada	B	12	12	24
1º Bacharelato Humanidades e ciencias	Xornada	A	9	5	14
1º Bacharelato Humanidades e ciencias	Xornada	A	5	4	9
2º Bacharelato Ciencias	Xornada	A	3	2	5
	Xornada	B	18	12	30
2º Bacharelato Humanidades e ciencias	Xornada	A	7	5	12
2º Bacharelato Humanidades e ciencias	Xornada	A	8	4	12
(A)-1º Bacharelato Ciencias	Nocturno	A	3	7	10
(A)-2º Bacharelato Ciencias	Nocturno	A	4	6	10
(A)-2º Bacharelato Humanidades e ciencias	Nocturno	A	8	5	13
1º Administración e finanzas	Xornada	A	13	8	21
1º Automoción	Xornada	A	1	19	20
1º Electromecánica de vehículos automóbiles	Xornada	A	2	18	20
1º Instalacións eléctricas e automáticas	Xornada	A	3	6	9
1º Mantemento de vehículos	Xornada	A	0	16	16
1º Servizos administrativos	Xornada	A	13	3	16
1º Sistemas electrotécnicos e automatizados	Xornada	A	0	24	24
1º Soldadura e caldeiraría	Xornada	A	0	23	23
1º Xestión administrativa	Xornada	A	11	6	17
2º Administración e finanzas	Xornada	A	9	3	12
	Xornada	B	1	0	1
2º Carrozaría	Xornada	A	0	5	5
	Xornada	B	0	3	3
2º Electromecánica de vehículos automóbiles	Xornada	A	2	5	7
	Xornada	B	0	6	6

2º Instalacións eléctricas e automáticas	Xornada	A	0	8	8
	Xornada	B	0	1	1
2º Mantemento de vehículos	Xornada	A	0	10	10
2º Servizos administrativos	Xornada	A	6	5	11
	Xornada	B	1	0	1
2º Sistemas electrotécnicos e automatizados	Xornada	A	0	7	7
2º Soldadura e caldeiraría	Xornada	A	2	13	15
	Xornada	B	0	3	3
2º Xestión administrativa	Xornada	A	9	1	10
(A)-Sistemas electrotécnicos e	Nocturno	X	0	3	3
(A)-Xestión administrativa	Nocturno	A	17	6	23
	Nocturno	B	3	2	5
	Nocturno	X	1	0	1
(A)-ESO Módulo 1 (1º Cua.)	Nocturno	A	5	7	12
(A)-ESO Módulo 3 (1º Cua.)	Nocturno	A	16	14	30
	Nocturno		1	0	1

(A)-ESO Módulo 4 (2º Cua.)	Nocturno	A	0	1	1
			349	428	777

- **Medidas organizativas para a atención á diversidade**

<p>2º DA ESO: 88 ALUMNOS/AS</p> <p>O alumnado de 2º da ESO está distribuído en catro unidades.</p> <p><u>Organizáronse as seguintes medidas de atención á diversidade</u></p>
<ul style="list-style-type: none"> • <u>Un Programa de Mellora da Aprendizaxe e Rendemento (PMAR)</u> de dous anos académicos. Seis alumnas/os: Dous alumnos e catro alumnas.
<ul style="list-style-type: none"> • <u>Exención da segunda lingua estranxeira (Francés)</u> 27 alumnos/as están exentos de cursar a segunda lingua estranxeira (francés), reciben RE nas linguas:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <u>Alumnos/as con Adaptación Curricular Significativa (ACs):</u> Catro alumnos e dúas alumnas.

- **Obxectivos (adaptados ao contexto do centro e do alumnado)**

a	Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
b	Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
c	Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
d	Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
e	Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
f	Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

g	Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
h	Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
i	Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
l	Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
m	Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
n	Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
ñ	Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito
o	Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

3. SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN

	UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS		Material de ref. (libro de texto, outros...).	Temporalización	
	UD / Tema / Prox.	Bloque B3 Contido		Mes	Sesións
1ª avaliación		BLOQUE 3: A historia	Texto Oxford Internet (Abalar)	Todo o curso	
		B3.1 Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.			
		B3.2 Fontes históricas.			
		B3.3 Cambio e continuidade.			
		B3.4 Tempo histórico.			
		B3.5 Vocabulario histórico e artístico.			
	H1	B3.6 Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media).		SET-OUT	9
		B3.7 Caída do Imperio Romano en Occidente: división política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánicos.			
	H3	B3.8 Feudalismo.		OUT-NOV	11
	H4	B3.11 Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a 'Peste Negra' e as súas consecuencias.		NOV	3
		B3.12 Arte románica, gótica e islámica.		NOV	5
	H2,5	B3.9 Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de Al-Andalus e dos reinos cristiáns.		DEC	10

Temporalización: 1ª AVALIACIÓN				Estándares de aprendizaxe avaliáveis				Elementos transversais									
--------------------------------	--	--	--	--------------------------------------	--	--	--	------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identif. estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe (1)	Grao mínimo consec.	Instrumentos						Elementos transversais								
							Proba escrita	Proba oral	Trab. ind.	Trab. grupo	Cad. clase	Rúb. (2)	Obs. aula	CL	EOE	CA	TIC	EMP	EC	PV	EV
Temas H1,2,3,4,5	B3.1	B3.1	XHB3.1.1.	CSC,CCEC	Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	100					100%			X	X				X		
	B3.2	B3.2	XHB3.2.1.	CSC,CAA	Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	50					100%			X	X						
			XHB3.2.2.	CSC,CAA	Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estes restos materiais ou textuais.	50					100%			X	X						
	B3.3	B3.3	XHB3.3.1.	CSC,CMCCT	Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	10					100%			X	X				X	X	
			XHB3.3.2.	CSC,CMCCT	Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	80					100%			X	X						
	B3.4	B3.4	XHB3.4.1.	CSC,CMCCT	Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	70					100%			X	X				X		
B3.5	B3.5	XHB3.5.1.	CSC,CCL	Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	100					100%			X	X							
H1	B3.6	B3.6	XHB3.6.1.	CSC,CAA	Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.	75	70%				30%			X	X		X		X		
	B3.7	B3.7	XHB3.7.1.	CSC,CAA	Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do imperio Romano coas dos reinos xermánicos	10	70%				30%			X	X		X		X		
H3	B3.8	B3.8	XHB3.8.1.	CSC	Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	80	70%				30%										
H4	B3.11	B3.11	XHB3.11.1.	CSC	Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	70	70%				30%			X	X		X		X		
	B3.12	B3.12	XHB3.12.1.	CSC,CCEC,CCL	Describe características da arte románica, gótica e islámica.	60	70%				30%										
H2,5	B3.9	B3.9	XHB3.9.1.	CSC,CCEC	Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.	80	70%				30%			X	X		X		X		
			XHB3.9.2.	CSC,CCEC,CMCCT CCL	Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.	80	70%				30%										
	B3.10	B3.10	XHB3.10.1.	CSC,CAA	Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.	10	70%				30%			X		X		X			
			XHB3.10.2.	CSC,CCEC,CCL	Explica a importancia do Camiño de Santiago.	80	70%				30%										

Temporalización: 2ª AVALIACIÓN				Estándares de aprendizaxe avaliáveis		Elementos transversais																		
Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identif. estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe (1)	Grao mínimo consec.	Instrumentos						Elementos transversais											
							Proba escrita	Proba oral	Trab. ind.	Trab. grupo	Cad. clase	Rúb. (2)	Obs. aula	CL	EOE	CA	TIC	EMP	EC	PV	EV			
Tema X1	B1.1	B1.1	XHB1.1.1.	CAA,CMCCT,CD	Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	100	70%				30%							X						
	B1.2	B1.2	XHB1.2.1.	CAA,CMCCT,CD,CCL	Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.	80	70%				30%			X	X									
	B1.3	B1.3	XHB1.3.1.	CAA,CMCCT,CD	Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.	100	70%				30%													
			XHB1.3.2.	CAA,CMCCT,CCL	Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.	80	70%				30%			X	X									
	B1.4	B1.4	XHB1.4.1.	CAA,CMCCT,CD	Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.	100	70%				30%													
			XHB1.4.2.	CAA,CMCCT,CD,CCL	Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.	80	70%				30%			X	X									
	B1.5	B3.5	XHB1.5.1.	CAA,CMCCT,CD,CCL	Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.	70	70%				30%			X										
XHB1.5.2.			CAA,CMCCT,CD	Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.	80	70%				30%				X										
XHB1.5.3.			CAA,CMCCT,CD	Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.	60	70%				30%														
B1.6	B3.6	XHB3.6.1.	CAA,CMCCT,CD	Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.	60	70%				30%				X										
B1.7	B3.7	XHB3.7.1.	CAA,CMCCT,CD,CCL	Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	100	70%				30%			X	X		X	X	X	X	X	X			
Tema X2	B2.1	B2.1	XHB2.1.1.	CAA,CMCCT,CSC,CD	Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.	80	70%				30%						X							
			XHB2.1.2.	CAA,CMCCT,CSC,CD	Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	70	70%				30%				X					X	X			
	B2.2	B2.2	XHB2.2.1.	CAA,CCL,CSC,CD	Explica as características da poboación europea.	70	70%				30%				X									
			XHB2.2.2.	CAA,CMCCT,CSC,CD,CCL	Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.	50	70%				30%			X	X									
	B2.3	B2.3	XHB2.3.1.	CAA,CMCCT,CSC,CD,CCL	Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.	70	70%				30%			X	X						X			
			XHB2.3.2.	CAA,CMCCT,CSC,CD	Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.	80	70%				30%				X	X	X	X	X	X				
B2.4	B2.4	XHB2.4.1.	CAA,CMCCT,CSC,CD	Cofece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.	60	70%				30%									X	X	X			

Temporalización: 3ª AVALIACIÓN			Estándares de aprendizaxe avaliados										Elementos transversais			
--------------------------------	--	--	-------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------------------	--	--	--

Identif. contidos	Identif. criterios	Identif. estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe (1)	Grao mínimo consec.	Instrumentos							Elementos transversais										
						Proba escrita	Proba oral	Trab. ind.	Trab. grupo	Cad. clase	Rúb. (2)	Obs. aula	CL	EOE	CA	TIC	EMP	EC	PV	EV			
B2.5	B2.5	XHB2.5.1.	CAA,CMCCT,CSC,CD,CCL	Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.	50	70%					30%			X	X								
		XHB2.5.2.	CAA,CMCCT,CSC,CD,CCL	Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.	50	70%					30%			X									
B2.6	B2.6	XHB2.6.1.	CAA,CMCCT,CSC,CD,CCL	Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	100	70%					30%			X	X				X	X			
		XHB2.6.2.	CAA,CMCCT,CSC,CD,CCL	Distingue os tipos de cidades do noso continente.	80	70%					30%			X	X								
B2.7	B2.7	XHB2.7.1.	CAA,CMCCT,CSC,CD,CCL	Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.	80	70%					30%			X	X		X		X				
B2.8	B2.8	XHB2.8.1.	CAA,CMCCT,CSC,CD,CCL	Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.	70	70%					30%			X	X				X	X			
		XHB2.8.2.	CAA,CMCCT,CD,CCL	Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.	50	70%					30%			X			X		X				
B2.9	B2.9	XHB2.9.1.	CAA,CMCCT,CSC,CD,CCL	Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.	60	70%					30%			X		X							
B2.10.	B2.10	XHB2.10.1.	CAA,CMCCT,CSC,CD,CCL	Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.	60	70%					100%			X	X								

LENDAS DE COMPETENCIAS

CCL	Comunicación lingüística.
CMCCT	Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.
CD	Competencia dixital.
CAA	Competencia aprender a aprender.
CSC	Competencias sociais e cívicas.
CSIEE	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
CCEC	Conciencia e expresións culturais.

LENDAS DE TRANSVERSAIS

CL	Comprensión lectora.
EOE	Expresión oral e escrita.
CA	Comunicación audiovisual.
TIC	Tecnoloxías da información e da comunicación.
EMP	Emprendemento.
EC	Educación cívica.
PV	Prevención da violencia.
EV	Educación e seguridade viaria.

(1) A partir de cada estándar, pódense determinar “indicadores de logro” máis precisos que indiquen o nivel de adquisición do mesmo. O instrumento máis idóneo é a rúbrica.

(2) As rúbricas utilízanse para avaliar as producións do alumnado: traballos de aplicación, sínteses e textos escritos...

4. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

CCL	Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época. Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media. Explica a importancia do Camiño de Santiago. Describe características da arte románica, gótica e islámica.
CMCCT	Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.
CD	-
CAA	Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estes restos materiais ou textuais. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.
CSC	Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estes restos materiais ou textuais. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior. Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica. Explica a importancia do Camiño de Santiago. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas. Describe características da arte románica, gótica e islámica.
CCEC	Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media. Explica a importancia do Camiño de Santiago. Describe características da arte románica, gótica e islámica.

5. METODOLOXÍA

Aspectos xerais

Sendo o obxectivo último o achegamento do alumnado ós feitos e procesos histórico-xeográficos, combinaranse metodoloxías integradoras acordes ó principio de aprendizaxe construtiva. Os contidos traballaranse gradualmente, partindo da competencia inicial do alumnado reflectida na avaliación inicial, priorizando as actividades de tipo procedemental, especialmente no comezo do curso, para asegurar unhas bases sólidas para o resto do tempo. O enfoque estará claramente orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas.

Coa finalidade de conseguir eses obxectivos potenciaremos as actividades participativas, aquelas nas que o alumnado teña que esforzarse por usar a súa capacidade de análise, imaxinación e cooperación. Combinaremos, polo tanto, o traballo cooperativo co traballo individual, sen esquecer a diversidade presente na aula, con alumnos de diversas capacidades e

ritmos de aprendizaxe. As TIC tamén estarán presentes na aula medida en que os recursos o permitan.

Estratexias metodolóxicas

- Organización dos contidos por medio de esquemas e síntesis, o máis sinxelo, ata lograr a realización de organigramas e mapas conceptuais
- Corrección na expresión cunha linguaxe específica da disciplina.
- Comprensión dos contidos dentro dun proceso continuo de construción dos coñecementos. elaboración de traballos de indagación a partir de fontes diversas (escritas, mapas, imaxes, audiovisuais, informática...)
- Resolución de problemas diversos a través de debates, argumentacións
- Simulacións.
- Creación de material TIC por parte do alumnado

Exemplo de secuenciación de traballo na aula

Motivación:

- Actividade de exploración de ideas e coñecementos previos.
- Formulación de cuestións que promovan o interese
- Presentación da actividade con mapas, gráficos, textos, fotos, etc.

Información do profesor/a:

- Información básica para todo o alumnado.
  - explicación oral significativa, apoiándose no libro de texto, en presentacións, audiovisuais,... para unha mellor reconstrución conceptual histórica
  - subliñado de ideas-eixe que vertebran de xeito coherente a evolución e os cambios en aspectos fundamentais
  - desenvolvemento temático de carácter acumulativo e progresivo. Cada nova unidade se sustenta no traballado anteriormente.
  - tratamento de fontes documentais que se consideren necesarias, sexan tomadas do libro de texto ou aportadas polo docente, a fin de fomentar os procedementos de indagación e comprensión
  - fomento da participación, a reflexión e a confrontación de ideas
- Información complementaria para reforzo e apoio.
- Información complementaria para afondamento e ampliación, a criterio do profesorado

Traballo persoal:

- Comprensión de conceptos e contidos clave
- Lectura e comprensión de textos
- Análise de documentos, pequenas investigacións, etc.
- Resposta a preguntas.
- Resolución de problemas.
- Comentario de documentos, mapas, imaxes, etc.
- Elaboración de mapas, gráficas, sínteses ou mapas conceptuais.
-

Avaliación:

- Análise de producións: caderno, mapas, comentarios, etc.
- Exposicións orais.
- Probas escritas.
- Traballos individuais e en grupo.
- Observación do traballo na aula.

Para a presentación de cadernos e traballos o alumnado deberá seguir as seguintes indicacións

CADERNO DE TRABALLO

- Será tipo dossier, específico da materia.
- A primeira folia, a portada, incluirá o nome da materia e nome e curso do alumno
- As follas serán con cuadrícula e iguais en tamaño (preferiblemente A4). Non se admitirán follas arrancadas de libreta.
- As follas levarán número de páxina, o que se fará a medida que se precise (non antes). De ter que intercalar follas, estas levarán o número da páxina anterior e a palabra *bis*.
- Cada tema comezará en folia diferente e estará encabezada polo título.
- Os contidos estarán diferenciados claramente baixo epígrafes distintos:
  - Exercicios. Indicarase o título e o nº de páxina, deixando un pequeno espacio libre para posibles correccións.
  - Apuntamentos.
  - Dicionario.
- Presentación. Á hora de escribir non se pode esquecer:
  - Deixar os marxes precisos
  - Non se permite empregar lapis (agás nas gráficas) ou *tippex* para as correccións
  - Uso de cores. Utilizar negro ou azul, só se poderán empregar outras cores para destacar títulos, epígrafes,... pero de facelo hase manter a norma para todo o caderno.
    - A lingua utilizada será a galega

TRABALLOS

Empregar sempre a lingua galega

- Escritos con procesador de textos, a máquina ou man. Neste caso coidar a caligrafía.
  - Xustificar os parágrafos
  - Deixar marxes: 3 cm arriba, 2 cm abaixo, a dereita e a esquerda
  - Elaborar unha portada que recolla:
    - Título do traballo (en maiúsculas)
    - Nome e apelidos, curso do autor (se son varios, colocaranse por orde alfabético do primeiro apelido)
    - Ano académico
- Estes dous últimos datos irán preferiblemente no lado inferior dereito
- Engadir unha contraportada en branco
  - Numerar as páxinas, comezando despois da contraportada
  - A primeira folla levará o índice. Incluirá os apartados e o seu número de páxina
  - De se incluír imaxes, han levar pé en alusión ós contidos tratados e a fonte
  - Non se admiten tachaduras ou tippex
  - Na derradeira folla, antes da contraportada, irá a bibliografía: libros, revistas, prensa,.... O xeito correcto das referencias bibliográficas é como segue:
    - Bibliografía de formato papel:
Libros:
Autor/s (separados por punto e coma) comezando polos apelidos. Título (subtítulo se o hai), sempre en cursiva. Editorial, cidade, data.
Exemplo: Jakson, G. "*La República española y la guerra civil*". Editorial Crítica, Barcelona, 1976

Enciclopedias: ao tratarse dunha colección indicaremos o número de volumes e o número do/s utilizados
Exemplo: "*Historia Universal del Arte*". Volume 3. Editorial Planeta, Barcelona, 1.990. 10 volumes

Artigos de prensa ou revistas:
Autor. Título do artigo. Título da publicación, páxina e data.
Exemplo: Ambrós, I.. "*La creación de una zona de libre cambio con EE.UU. divide a la UE*". *La Vanguardia*, páx 10, 1995.

▪ Bibliografía de formato dixital, sexa en liña, CD-rom ou DVD: Título. Autor. Data.
Páxina web, engadiremos a dirección.
Exemplo: *Biblioteca Nacional. Exposiciones virtuales. Cartografía española de los siglos XVI a XIX.*
<http://www.bne.es/esp/cartografia-fra.htm>
  - Unha cita textual, ha ir entrecomillada e relacionada cunha chamada a pé de páxina por medio dun número (en superíndice¹). No pé da páxina indicamos o documento do que procede a cita, sinalando o número de páxina.
En determinadas circunstancias será posible entregar o traballo en soporte dixital (disquete, CD), remitido por correo ou insertado no blog.

• Outras decisións metodolóxicas

- Agrupamentos:

Non se prevén agrupamentos especiais na aula agás os necesarios para realizar traballos grupais cando o profesorado o decida ou o teña sinalado na programación de cada curso. Para este tipo de traballos grupais seguiranse as indicacións inherentes a esta metodoloxía pedagóxica

- Espazos:

As clases se desenvolverán na Aula Específica de cada grupo, nas Aulas Informáticas, na Biblioteca, nas áreas destinadas a Exposicións Temporais e noutras áreas determinadas do Centro educativo que, por unha ou outra causa, sexan axeitadas en cada momento.

- Materiais e recursos didácticos:

Como recurso principal, o libro de texto utilizado é o da Editorial Oxford (o alumnado e o profesorado dispoñen deste libro tamén en versión dixital. As páxinas web elaboradas polo profesorado serven, asimesmo de base metodolóxica.

Por outro lado para a comprensión dos temas serán necesarios:

- Mapamundi. Non podemos construír un coñecemento sobre o marco xeográfico mundial se temos problemas á hora de situar poboacións ou rexións
- Fontes documentais históricas e historiográficas seleccionadas polo profesor
- Prensa
- Imaxes. Diapositivas, fotografías, debuxos, planos, tanto do libro de texto como procedente doutras fontes, aportados polo profesor, buscados polos alumnos, consultados en Internet ou na biblioteca. Consideramos que o uso de imaxes axuda a fixar coñecementos, sobre todo cando se trata de estudar un marco temporal e cultural tan dilatado
- Gráficas, mapas históricos ou temáticos, moitos deles realixados polos propios alumnos a través das ferramentas TIC
- Para determinadas actividades precisarase ordenador con acceso a internet (busca de información, realización de exercicios, exposicións de PowerPoint, etc.)
- Proxector e pantalla

Os grupos contan coa súa propia aula na que se dispón do material informático preciso (pizarra dixital, proxector e ordenador)

6. AVALIACIÓN

Avaliación inicial

Data prevista de realización

Ao longo da primeira semana do curso

Proba (proba tipo test, preguntas e respostas, confección de mapas, gráficos... relacionados cos estándares, etc.)

- Descrición do tipo de proba:

Constará de preguntas tipo test, preguntas de respostas curtas, breve comentario de gráficos ou textos, relacionado cos estándares . Para coñecemento de capacidades e contidos básicos previos que permitisen unha boa asimilación dos novos contidos presentes no curso

Mecanismo para informar ás familias

Os resultados serán comunicados á Titoría a través da sesión de pre-avaliación que se realiza en outubro. No caso de detectar carencias significativas comunicárase coa familia do alumno e o Departamento de Orientación coa maior brevidade posible

Consecuencias dos resultados da proba

A nivel académico, sen valor

Acreditación de coñecementos previos [Só 2º bacharelato, se procede]

Procedemento que se seguirá:

- a) Matrícula como pendente.
- b) Proba.

De optar pola PROBA,

- a) Tipo de proba:

- b) Procedemento para a avaliación:

Avaliación continua

Periodicidade coa que se farán probas escritas (cada cantos temas, cantas por trimestre ou avaliación, etc.)

As probas escritas soamente representan unha parte da nota do alumnado. Realizaranse entre unha e dúas por trimestre segundo a programación de cada grupo, que ten en conta o número de estándares, o nivel do grupo e os criterios do profesorado. De acordo con estes dous derradeiros criterios, o número de probas pode variar, independentemente do sinalado na programación inicial, cambios que serán oportunamente reflectidos nas Actas de Departamento.

O número de traballos individuais e doutros mecanismos de avaliación será do mesmo xeito, variable. Serán incorporados ao Caderno de traballo

En todo caso, o alumnado que non puidera realizar o exame na data prevista deberá entregar un xustificante médico para poder facer o dito exame en outra data diferente á programada. Os traballos individuais que non foran realizado durante o período lectivo terán, asimesmo, data de entrega.

Como se cualifican as probas, os traballos individuais ou colectivos, o traballo no caderno de clase, a observación do traballo na aula (ponderación, redondeo...)

Nota media ponderada, segundo as porcentaxes aprobadas para cada estándar, e redondeo final.

Será tida en conta a presentación e pulcritude nos traballos, así como a ortografía. As faltas graves de ortografía (tipo confusión b/v, colocación do h, etc.) suporá o desconto de 0,1 puntos por cada unha delas ata un máximo de 1 punto.

As probas escritas suporán un 60% da nota, mentras que os traballos suporán un 40% .

Aspectos que se van valorar dentro da observación do traballo na aula e instrumentos para a recollida desta información

Como se calcula a cualificación de cada unha das avaliacións (ponderación, redondeo...)

Media aritmética das tres avaliación e redondeo final

Mecanismo/s para recuperar unha avaliación ou proba non superada

Proba ou traballo para recuperar os estándares de cada avaliación suspendida nos que non se acade o grado mínimo de consecución

Estas probas serán realizadas ao inicio da avaliación seguinte á non superada

Avaliación final [Só para ESO e bacharelato]

Alumnado que deberá realizar a avaliación final

Aquel alumnado que teña sen recuperar algunha das avaliacións do curso, tras as probas de recuperación trimestrais

Descrición do tipo de proba

Similar ás trimestrais, en función dos estándares

Estándares que se van avaliar (todos, só os pendentes...)

Aqueles estándares indicados cun grado mínimo de consecución superior a 80 en cada avaliación non superada

Como se calcula a cualificación final (ponderación, redondeo, etc.)

Media aritmética de cada avaliación e nota final por redondeo

Criterios do centro para a promoción

Avaliación extraordinaria [Só para ESO e bacharelato]

Descrición do tipo de proba: número de preguntas, valoración de cada unha delas, etc.

A proba será similar ás do curso en función dos estándares
Avaliaranse aqueles estándares indicados cun grado mínimo de consecución superior a 80

Como se calcula a cualificación

100% da nota da proba

Recuperación e avaliación de pendentos [Só para ESO e bacharelato]

Mecanismos para o seguimento (clases de recuperación, traballos, reunións de seguimento, etc.)

Para lograr que o alumno acade as destrezas básicas poderemos organizar varias reunións ao longo do ano, nas que realizaremos exercicios específicos axeitados á materia e ao nivel propios de cada curso, ademais de sinalar os contidos mínimos sobre os que os alumnos deben traballar. Recibirán tamén material para traballar na casa. Os profesores do curso ordinario da materia pendente farán o seguimento do traballo e resolverán as dúbidas que presenten.

Como se avalía (avaliacións parciais, avaliación final, cualificación de traballos realizados, etc.)

- Entrega de exercicios trimestrais (entregaranse e recolleranse semanalmente)
- Un único exame avaliable no mes de maio, no caso de non entregar as actividades trimestrais ou ser estas avaliadas negativamente

Como se calcula a cualificación final (ponderación, redondeos, etc.)

Media aritmética de cada traballo e nota final por redondeo

Descrición do tipo de proba extraordinaria: número de preguntas, valoración de cada unha delas, etc.

Nos exercicios entregados valoraremos especialmente:

- A identificación, no libro do texto e noutras fontes de información, dos procesos e mecanismos básicos que rexen a realidade social e as interrelacións entre os feitos políticos, económicos, sociais e culturais, utilizando este coñecemento para comprender o pasado e as sociedades actuais
- A localización no tempo e no espazo dos procesos e acontecementos máis relevantes na historia
- A identificación dos trazos físicos e humanos de Europa, España e Galicia
- A organización da información para facilitar a súa recuperación en diferentes contextos (sínteses, mapas conceptuais, liñas do tempo,...)
- A comprensión de información verbal, escrita, gráfica, icónica, estatística e cartográfica procedente de fontes diversas
- A corrección na expresión cunha linguaxe específica da disciplina, especialmente tras a realización dunha lectura comprensiva de fontes de información

- O subliñado de ideas-eixe que vertebran de xeito coherente a evolución e os cambios en aspectos fundamentais

Como se calcula a cualificación da proba

100% da nota dos exercicios entregados ao longo do curso

OU

100% da proba escrita final de maio ou setembro

8. AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINO E DA PRÁCTICA DOCENTE

Indicadores de logro do proceso de ensino

	Escala			
	1	2	3	4
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10. Usáronse distintos instrumentos de avaliación.				
11. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.				
12. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				

Indicadores de logro da práctica docente

	Escala			
	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrécense a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				

7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrécense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de titoría e orientación.				
15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

9. AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica

- **Periodicidade coa que se revisará.**
Trimestralmente
- **Contidos que foi preciso engadir ou eliminar con respecto á programación prevista.**
- **Medidas que se adoptarán como resultado da revisión.**

Indicadores

	Escala			
	1	2	3	4
1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, temas ou proxectos a partir dos elementos do currículo.				
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas / temas / proxectos.				
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.				
4. Adecuación da secuenciación dos estándares para cada unha das unidades, temas ou proxectos.				
5. Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.				
6. Asignación a cada estándar do peso correspondente na cualificación.				
7. Vinculación de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación.				
8. Asociación de cada estándar cos elementos transversais a desenvolver.				
9. Fixación dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento. [Só para ESO e bach.].				
10. Adecuación da secuencia de traballo na aula.				
11. Adecuación dos materiais didácticos utilizados.				
12. Adecuación do libro de texto (no caso de que se use).				
13. Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.				
14. Adecuación da proba de avaliación inicial, elaborada a partir dos estándares.				
15. Adecuación do procedemento de acreditación de coñecementos previos [Só para determinadas materias de 2º de bacharelato].				
16. Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos, etc.				
17. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dun exame e dunha avaliación.				
18. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final. [Só para ESO e bacharelato].				
19. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria. [Só para ESO e bach.].				
20. Adecuación dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes. [Só para ESO]				

e bacharelato]				
21. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación desas materias pendentes. [Só para ESO e bacharelato]				
22. Adecuación dos exames, tendo en conta o valor de cada estándar.				
23. Adecuación dos programas de apoio, recuperación, etc. vinculados aos estándares.				
24. Adecuación das medidas específicas de atención ao alumnado con NEAE.				
25. Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.				
26. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos.				
27. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre os criterios de promoción.				
28. Adecuación do seguimento e da revisión da programación ao longo do curso.				
29. Contribución desde a materia ao plan de lectura do centro.				
30. Grao de integración das TIC no desenvolvemento da materia.				

Observacións:

10. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Medidas ordinarias e extraordinarias

Medidas ordinarias	
Organizativas	Curriculares
<ul style="list-style-type: none"> Adecuación para algún alumno/a ou grupo da estrutura organizativa do centro e/ou da aula. <ul style="list-style-type: none"> a) Tempos diferenciados, horarios específicos, etc. <p>Non, ao longo deste curso, ao non cusar a nosa materia ningún alumno cunhas necesidades específicas que así o esixisen</p> <ul style="list-style-type: none"> b) Espazos diferenciados. <p>Non se contemplan</p> <ul style="list-style-type: none"> c) Materiais e recursos didácticos diferenciados. <p>O Departamento ten elaborado materiais diferenciados para alumnos que requiran reforzo (dous este ano) por ter dificultades para acadar os contidos mínimos. Material suplementario para alumnos que superen con facilidade eses contidos mínimos non</p>	<ul style="list-style-type: none"> Adaptacións metodolóxicas para algún alumno / grupo, como traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, tutoría entre iguais, aprendizaxe por proxectos, etc. <p>Non neste curso</p> <ul style="list-style-type: none"> Adaptación dos tempos e/ou os instrumentos de avaliación para algún alumno/a. <p>Non se contemplan para este curso</p> <ul style="list-style-type: none"> Programas de reforzo para o alumnado que tivo promoción sen superar todas as materias. <p>O especificado no apartado alumnado con materia pendente do curso anterior</p>

<p>son proporcionados este curso</p> <ul style="list-style-type: none"> • Desdoblamento de grupos. <p>Non</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforzo educativo e/ou apoio de profesorado na aula. <p>Reforzo con materiais específicos</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Programa específico para alumnado repetidor da materia. <p>Non se contempla dita posibilidade</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aplicación personalizada dese programa específico para repetidores da materia. <p>Non se contempla dita posibilidade</p>
--	--

Medidas extraordinarias	
Organizativas	Curriculares
<ul style="list-style-type: none"> • Alumnado que recibe apoio por parte do profesorado especialista en PT / AL. <p>Neste curso, o alumnado con Adaptación Curricular non ten un horario diferenciado con respecto ao resto, durante as clases da nosa materia. Tampouco non recibe apoio de profesorado de reforzo na aula</p> <ul style="list-style-type: none"> • De ser o caso, grupos de adquisición das linguas (para alumnado estranxeiro). • De ser o caso, grupos de adaptación da competencia curricular (alumnado estranxeiro). • Outras medidas organizativas: escolarización domiciliaria, escolarización combinada, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Adaptacións curriculares na materia. <p>Cada alumno con adaptación Curricular ten o seu propio currículo, elaborado polo profesorado do Departamento, en colaboración co profesorado PT</p> <ul style="list-style-type: none"> • De ser o caso, agrupamento flexible ou específico autorizado na materia. • Alumnado con flexibilización na escolarización. • Descrición do protocolo de coordinación co profesorado que comparte co titular da materia os reforzos, apoios, adaptación, etc. (coordinación cos PT / AL / outro profesorado de apoio / profesorado do agrupamento / etc. <ul style="list-style-type: none"> ✓ Consultas periódicas ✓ Posta en común durante as avaliacións trimestrais ✓ Fichas individualizadas de rendemento

--	--

11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

Están incluídas na PXA e aprobadas polo Consello escolar ao inicio do curso

12. REFERENCIAS NORMATIVAS

- Lei Orgánica 2/2006, do 3 de maio, de Educación (LOE), modificada parcialmente pola Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa (LOMCE).
- Real Decreto 1105/2014, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato (BOE do 3 de xaneiro de 2015).
- Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, a educación secundaria obrigatoria e o bacharelato (BOE do 29).
- Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29). No caso das programacións didácticas de Educación Primaria, Decreto 105/2014, do 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 9).
- Orde do 15 de xullo de 2015 pola que se establece a relación de materias de libre configuración autonómica de elección para os centros docentes nas etapas de educación secundaria obrigatoria e bacharelato, e se regula o seu currículo e a súa oferta (DOG do 21).
- Resolución do 27 de xullo de 2015, da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa, pola que se ditan instrucións no curso académico 2015/16 para a implantación do currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato nos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29).